

dixit: Quin etiam syncerus in aqua, aut lacte celerrime liquatur, coloreque lactescit. Nunquam quisquam opobalsamum uisum non album, album esse iudicabit, quod tamen verum esse experientia docebit, si inquam quis sinet stillatum in aqua, liquari, ac coagulari, ipsum etenim liquatum supra aquam ita album redditur, ut vix ab aqua distinguatur, sed paululo momento in ea coagulatur, eique instar telæ albæ incumbere, & in ea supernatare cernitur, manifestiorque eius albus color fiet, si coagulatum stilo quopiam ab aqua eximatur, aut extrahatur. Sed hæc illius succi experientia per æstatis tempus est facienda, uel si hyeme, prope ignem, opobalsamo probe prius calore attenuato. At cur ex albo tam citò in aliū colorem mutatur? ABDEL. An quod lactei illiusce coloris substantia mollis, ac tenuissima, quam citò resoluitur ac dissipatur? vel quia nondum eius calor præualidus in eum succū agendo ipsum turbauit? Idem in Zebet obseruatur, etenim statim è testibus extractus lacteo colore inficitur, pauloq; ebullire incipiens, uirescit, & tandem subnigrescit. ALPIN. Rectè sunt a te hæcenus explicata, & enarrata omnia. Nunc igitur ego idem a te fieri cupio, pro indagandis, ac docendis notis vel signis, quibus uerum a non uero, syncerum ab adulterato rectè distinguatur.

De notis, quibus uerum opobalsamum à non uero, syncerum ab adulterato citò cognoscitur, ac discernitur. Cap. V.

ABDEL LA.

IS notis quisque probè ac exactissime uerum hunc succum, a non uero, & legitimum ab adulterato dignoscet, neque ab aliquo ita facile decipi poterit, etenim succus is, qui nondum ad senium, inclinare cœperit, colore albo conspicitur (quod rarissime, & non nisi dum ipsum è stipite stillat, vel recentissime eductum uidere contingit) vel uiridis est, oleosus subturbidus, oleoque substantia & colore valde similis, uel aureus fulgentissimus, tenuissimus, atque clarissimus. Qui sanè omnes has notas habebit, uehementis erit odoris, & quo magis etiam recens est, acutioris, terebinthum cum alio sua uiori

D E V B A L S A M O

uiori odore redolentis, gratissimusque olfactui erit. Gustu etiam subamarus, adstringens, & modice mordens percipietur, lævis, diluque facilis, quæ nota, eo instillato in aqua vel lacte dignoscetur, lævis enim extabit, & vel nihil sub aqua morabitur, uel parum, & quasi continuo supra eam sursum assurgit. In qua citò diluitur, vel liquatur, nil vinctuosi retinens, vel oleosi, tenax, siue lentore aliquo præditus est, hisque omnibus notis uerum, syncerumque opobalsamum semper omnibus apparebit. ALPIN. possit ne quis aliquod factitium oleum ita simile opobalsamo parare, ut eo multos decipiat? A B D E L. Sine dubio, cum Gal. suo tempore etiam ipsum usque adeo adulterari dixerit, ut vix adulteratum cognosceretur. Veruntamen quod adulteratur, necesse est, ut aliquo liquore, vel oleo, vel vnguento vitietur. Dioscorides dixit, opobalsamum vitari posse admisto teribinthi, cypri, lentisci, balani que vnguento, & fusino, metopio, melle, cypriaque cera liquida. Serapio his addidit oleum rosaceum, myrtinū, & de alcanna, quod cyprum appellant. Plinius ex seminibus veri balsami, quæ vocant carpobalsamum, extrahi simile oleum asserit, qua via multi ex ipsis oleum exprimunt, uero opobalsamo admodum simile; quod tamen ab eo discernitur amariore sapore, odoreque opobalsami longe obscuriore. Prodit etiam ipsum adulterari posse oleo rosaceo, cyperino, lenthiscino, balanino, terebinthino, myrtino, resina, galbano, & cera cypria, quæ sanè eadem existunt, quorum nuperrime Dioscoridem subnomine vnguentorum meminisse, dictum est. Sed forsitan melius ipse dixisset, oleis, quàm unguentis adulterari posse, quod ille succus tenuis perinde ac oleum sit, minimèque crassus, nisi senio fuerit confectus. His igitur opobalsamum vitari potest, cuius maleficium facile deprehenditur, oleoque adulteratum trifariam detegitur, atque in primis, quod digitis contrectatū, nullo lentore, vel viscositate adhæreat, quando veris balsami succus lentore, ac viscositate quapiam non carere à nobis aliàs dictum sit, à multisque ex antiquis scriptoribus confirmatum, oleo siquidem resinarum omnium tenacitatem abigi omnibus manifestum est. In aqua præterea instillatum supra eius superficiem orbiculorum formis expandi nemo nostrum ignorat. Quod syncerum opobalsamum non facere posterius docebitur. Demum in panno oleo infecto macula relinquitur, quæ & difficile aufertur, & quotidie etiam magis maiorem

in

in circulum expanditur, quod non fit in syncero opobalsamo, His igitur notis opobalsamum oleo vitiatum cuique patere poterit. His etiam comperietur vitium, si vnguenta iisdem oleis composita misceantur, sed hoc amplius ijs aderit, quod in opobalsamo parui temporis spatio in fundo vasis vnguenta fidere necesse est. Cera vero mistum comprehendetur turbido colore, nunquam clarescente. Melle etiam infectum dulcis sapor detegit, atque ad ipsum, ut Plinius quoque testatur, muscas alliciet. Resina adulteratum in carbones instillatum, nigriorem flammam edit, substantiaque crassiore quam in syncero sit, spectabitur. Syncerum vero his notis innotescet, namque præter ea signa, quæ illum iuxta varias ætates præferre diximus, hæc etiam addidimus, scilicet præterquam quod sit validi odoris, in aqua etiam stillatum, tametsi parua satis sit gutta, supra totam aquæ superficiem expandi, eamque liquatum totam supernatare, ac obtegere, atque in ipsa etiam citò coagulari, lactisque colorem adipisci; ac non minus ex ipsa coagulatum totum stilo quopiam excipi, ac auferri, quodque fustum in laneam vestem, eam, ut oleum non inficit, quamquam ei adhæreat. Lacque coagulat, etsi non ita, ut coagulum facit, quia lac non perfecte coagulat, quinimo cum ipso coagulatur. ALPIN. Multo plura, quam tu de synceri opobalsami, ac vitiatu notis complexus es, apud multos leguntur. Dioscorides siquidem hæc utique nobis prodiderat. Succu probatio est, ut sit recens, validi odoris, Syncerus, non ad acorem vergens, dilui facilis, lævis adstringens, ac modice mordens gustu. Et ubi ea, à quibus opobalsamum potest adulterari meminerat, hæc subiunxit. Namque merus in laneam vestem fusus neque maculam facit, neque si eluatur notam relinquit. Vitiatus autem inhæret, & lac instillatus coagulat, quod adulteratur non efficit. Quin etiam syncerus in aqua, aut lacte celerrime liquatur, coloreque lactescit, vitiatus vero olei modo innatat, se conuoluens, aut in stellæ modum diffundens, syncerus senescens crassescit, deteriorque redditur. Hallucinantur, qui aqua concretum pessum ire & ad ima fidere, arbitrantur, postea dissipatum supernatare. Et Plinius ait, syncerum inhærescere, & in tepida aqua eius guttam coagulari & ad ima fidere, lac coagulare, & in vestem maculam non facere. Et Auicennas: lac coagulare, aquæque ipsum misceri, & in ipsa densari, densatumque conservari, atque à gossypio receptum ablui posse. Serapio eadem à

DE BALSAMO

„ Dioscoride iam recitata, de ipso nobis prodidit. Simeon vero
 „ Sethus hæc & ipse scripsit. At vero nonnulli hac ratione probant,
 „ quod ferrum eo inunctum ignique ad motum incandescat, id quod
 „ & oleo caphuræ, alijsque dictis oleis accidit. Alij quod in
 „ aquam datum minime supernatet, sed statim fundum petat, vere
 „ hoc quidem, sed enim quando hæc duo concurrunt, uidelicet fer-
 „ rum candeat, & in aqua facile subsistat, de eo statim arripe. Est
 „ enim legitimum, & non factitium. Scire autem præterea oportet,
 „ quod dum recens est, & in proprio uigore super aquam ena-
 „ tat actum ita probatur. Linteo in eo irrigato, ac postea sublato à
 „ linteo totum recedit, non colorem, sed odoris duntaxat suauita-
 tem illi relinquens. Hæc omnia, ac inter se admodum diuersa cum
 apud hos grauissimos plantarum scriptores legerim, atque opobal-
 samum, quod tu uere syncerum affirmas, apud me sit, non omnia
 que ab his scriptoribus de eo perdocta, reprehendet, quinimo
 aliqua sint, quibus ipsum planè non respondere uideatur; quam-
 quam enim ipsum recens sit, minimeque ad ullum acorem uer-
 gens; ualidique odoris, oleosi coloris, turbidum in primis eius
 annis obseruatum, mox clarum, aureum subamarum, adstringens,
 & modice mordens gustum, tenax, leue, dilui facile, lacque coagu-
 let, & linteam non inficiat, atque ut ait Auicenas, aquæ etiam
 stillatum, misceatur, in ipsaque coaguletur, supraque aquam coa-
 gulatum enatet, atque eo etiam ferrum, ut Sethus ipsum hac ex-
 perientia cognoscendum uoluit: inunctum probè in ignem posi-
 tum candeat, Tamen, quod apud omnes prædictos antiquos
 scriptores affirmatur, quippè ipsum lanæ uesti instillatum aqua
 ablutum, omnino ab ea abigi posse, nihilque ei adhærere, nun-
 quam potui obseruare. Nullum enim reperitur opobalsamum,
 quod instillatum in pannum, ei aliquatenus non adhæreat: ex quo
 ego etiam puto, nullum uerum opobalsamum eam experientiam
 facere posse, quando ipsum; ut in alijs omnibus resinis obserua-
 tur (cum succus resinofus sit, inter resinasque possit sine errore re-
 censer) uiscositatis ac lentoris non sit expertus. Ex quibus ualde
 de huius succi signo, ab antiquis ferè omnibus animaduerso
 dubius, ac anceps sum. Cupioque tuam hac in re sententiam
 audire, ut in ea tandem acquiescam. ABDEL. Dignus es
 cum isto tuo scrupulo non parua reprehensione, qui uno signo
 magis quàm pluribus, quibus tuum opobalsamum omnibus pro-
 bè

bè respondere scis, fidere uolueris, quod neque uerum signum huius succi dicendum esse puto, siquidem quo pacto hic succus lentoris, ac uiscositatis non expers, (cum ipse nihil quidem aliud quàm resina quæpiam sit) lineo, uel laneo panno, uel gossopio instillatum aliquantulum non adhærebit? Etenim non modo succus iste tenax est, sed ramuli quoque uirides, si digitis contrectentur, eis proculdubio adhærent, quod non nos modo, sed etiam aliquos antiquorum nouisse certum est, nonne Strabo dixit: Eius corticem scindentes succum in uasis suscipiunt tenaci lacti per similem. Quid? nonne Plinius notas synceri opobalsami docens dixit? Succum balsami syncerum debere inhærescere? At ne amplius remorer desiderium tuum, paucis de nota hac à Dioscoride proposita dicam, quid sentiam. Puto enim syncerum opobalsamum non aliam ob causam, Dioscoridem, atque una cum eo alios dixisse, uestibus uel panno non adhærere, nisi ut nos docerent mistum aliquo oleo, uel quopiam unguento hinc deprehendi, quoniam, ut ego nuper etiam uos docui (quod à plerisque oleo eo tempore uitaretur) oleo uitiatum in pannum instillatum, laneumque præsertim, quod facilius sit ad emaculandum, instar olei inficit, eique perpetuò non modo adhæret, sed quotidie magis in eo recepta macula augetur, ac dilatatur. At syncerum, quamquam paululum panno etiam instillatum inhæreat, tamen ipsum ut oleum non inficit, neque maculam relinquit, quinimo secus atque oleum panno adhærescens quotidie decrescit, usquequo tandem omnino aliquo tempore sponte dissoluatur, atque euanescat. Quamobrem syncerum opobalsamum panno quidem, at non olei modo adhæret, neque aliquam maculam relinquit. Quod sæpe uobis meum opobalsamum in meam uestem instillatum ostendit. Verum non debet hoc experiri in pannis ijs, quos uos in Italia paratis, nostris longe crassioribus, in quibus fortassè cum olim uestri hi crassi panni lana parati ex Italia huc nō asportarentur, neque nostri his, ut nunc faciunt, uterentur, Dioscorides in his periculum faciendum, non sentit, sed in nostris ijs longe gracilioribus. Clarius verò hoc signum Plinius docuisse est uisus, cum dixit, & in ueste maculas non faciat, non autem, ut in Dioscoride habetur, uesti non adhæreat. Verius forrasse Sethus opobalsami cognitionem ex hoc signo habendam tradidit, quod his uerbis apud ipsum legitur: Linteo in

D E B A L S A M O

eo irrigato, ac postea sublato à linteo totum recedit, non coloré, sed odoris duntaxat suauitatem relinquens: quod planè in nostro sic ad unguem obseruari licebit. Coeterum ex his, quæ ita diuerse de notis uerum opobalsamum a falso distinguuntibus, apud diuersos antiquos scriptores leguntur; dubitandum non immeritò à nobis existimo, hosce authores nunquam fortasse, neque uiuentem plantam uspiam offendisse, atque multo minus syncerum eius succum inspexisse, cunctaque potius aliorum relatione, quàm uera obseruatione de eo ab his prodita fuisse. Qua de causa non ab antiquis scriptoribus, inter se de balsami historia discordantibus ueritas, hæc petenda esset, sed ab his populis, præsertimque medicis, qui loca in quibus balsamum, omnium scriptorum cōsensu, uixit, perpetuò habitauerunt, & sæpissime obseruarunt. His etenim iuremeritò de ipso firmior fides habenda erit. Hi sunt Aegyptij, atque Arabes, qui omnes uno consensu asserunt, hoc excepto opobalsamo, quod uos uerum esse non creditis, nullum aliud usquam uel in toto Aegypto, uel in tota Arabia, uel Syria, fuisse cognitum, aut usitatum. Cuius ueritatis clarissimum ac certissimum signum erit; aliud opobalsami genus ab hoc diuersum, apud Turcarum Regem ijs locis imperantem, atque apud plures Turcas; qui uarijs temporibus his omnibus prædictis locis, præsertimque Aegypto præfuerunt, nunquam fuisse repertum, quinimo apud hos inuentum idem planè esse cum nostro, atque nihil ab isto communiter recepto, differre. Rex enim Turcarum singulis annis à Seriph Mechæ, atque Medinæ domino binas, & plures etiam opobalsami libras dono missas accipit, perpetuoque, postquam Aegypto imperauit, ab ipso opobalsamum recepit. Quod sanè idem planè est cū eo, quo omnes Aegyptij, Arabes, Syri, atque alij utuntur. ALPIN. Verum dicis; Nam ego certo scio idem esse opobalsamum uulgo receptum cum eo, quod apud multos dominos Turcas Consulesque Venetos habetur, quibus à præfecto Aegypti: ac alijs nobilibus Turcis dono datum fuit, idemque cum eo, quod apud Serenissimum Franciscum Medicem Ducem Florentiæ à Turcarum Rege olim ei dono datum, hodie conspicitur. quod cū meo etiam opobalsamo ex Aegypto, ad prædictum Sereniss. Ducem anno superiori misso, rectè ab ipso comparatum, idem planè esse, certum est. Quamobrem omnes; qui negant uulgo receptum uerum esse, si ipsum cum opobalsamo comparent, quod apud mul-

tos

tos extat, Venetos, olim huius loci Consules Clarissimos, atque apud alios plures, qui olim hæc loca peragrarunt, & opobalsamū à nonnullis Dominis Turcis acceptum illuc comportarunt, probè an ipsum verum sit, cognoscent. ABDEL. Multum tamen Auicenam admiror, qui dixerit, à gossypio, hunc succum aqua ablui posse, cum tamen superius dixerit, ipsum in aquam instillatum coagulari ac densari: quod cum verum sit, quomodo in gossypio receptum, ac imbibitum, aqua ab ipso ablui poterit? hoc enim fieri non posse cuique patebit. Est demum alterum opobalsamum ex seminibus balsami expressum, cuius etiam inter adulterata nuper recensuimus, quod pro vero succo opobalsami aliquando venditur, quod tamen facile, vt dictum est, ex obscuriore eius odore, amarioreque sapore à vero diuersum ab his esse comprehenditur. Ac de opobalsamo hæc à nobis dicta sufficiant. Restat modo, vt de balsami fructibus, & virgis loquamur, quando multi quoque non desint, qui contendant verum neque carpobalsamum, neque xilobalsamum esse.

Veri carpobalsami, & xilobalsami cognitio, & consideratio.

Cap. VI.

ALPINVS.

ACTENVS balsami plantæ, atq; ab ea educti succi ambiguitates omnes vir doctissime dissoluisti, veritatemque ita claram effecisti, vt de arbore, ac succo nostri amplius contendere non debeât, sed ipsum potius agnoscere, atque in vsum medicinæ restituere, quod quidem facientes summa laude digni erunt, tantum auxilium in vsum reuocantes, atque recipientes. Cum nemo nostrum dubitet amplius veri opobalsami ex Aegypto, & Syria in Italiam cōportari, quod facile à nuper adductis notis ibi an syncerum sit, cognoscetur. Restat modo, vt de eiusdem plantæ fructibus, & virgis, quod apud nostros dubij super sit ab illorum animis euellas. Quando vulgaria semina, pro vulgari falso carpobalsamo à multis recepta, quorum ad nos singulis annis multa copia aduehitur, verum esse antiquorum carpobalsamum me iudice etiam affirmandum sit. Animaduertendum tamen est, duplex genus carpobalsami circumferri &